

Universiteit Utrecht
Masterthesis Kinder-en Jeugdpsychologie
Cursusjaar 2007-2008
01-07-2008

THESIS

Coping, morele ontwikkeling en delinquentie bij adolescenten
*Onderzoek naar de samenhang en verschillen van coping en morele ontwikkeling tussen
delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten*

Naam student: Manon van der Ven 0468681
Naam begeleider: Dhr. D. Brugman

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Abstract	4
Inleiding	5
Methoden	14
Resultaten	19
Conclusie & Discussie	23
Literatuurlijst	27
Bijlagen	
- SPSS syntax	29
- Vragenlijsten	32

Samenvatting

Coping, morele ontwikkeling en delinquentie bij adolescenten

In dit onderzoek staat de relatie tussen het gebruik van ‘coping’ (probleemoplossings)-strategieën en delinquent gedrag bij adolescenten centraal. Onderscheid wordt gemaakt tussen actieve copingsstrategieën, die dagelijkse problemen op een constructieve manier helpen oplossen en passieve copingsstrategieën, die gericht zijn op het vermijden van problemen en het uitstellen van het vinden van oplossingen. Tevens is er gekeken naar het verband tussen morele ontwikkeling en delinquentie. Morele ontwikkeling wordt in dit onderzoek bekeken vanuit de ‘cognitieve ontwikkelingstheorie’ van Kohlberg. De tests die tijdens dit onderzoek worden gebruikt zijn de UCL, DE YSR en de SROM-NSFR. De verwachtingen, die worden ondersteund door de literatuur, waren dat delinquente adolescenten vaker gebruik maken van passieve copingsstrategieën en minder vaak gebruik maken van actieve copingsstrategieën dan niet-delinquente adolescenten. Ook werd er verwacht dat delinquente adolescenten minder ver moreel ontwikkeld zijn dan niet-delinquente adolescenten. Tenslotte werd er een positieve correlatie verwacht tussen morele ontwikkeling en actieve copingstrategie en een negatieve correlatie tussen morele ontwikkeling en een passieve copingstrategie.

De totale steekproef bestond 230 adolescenten (leeftijd: $M = 16.52$ jaar, $SD = 1.14$); Hiervan waren 100 delinquente adolescenten en 130 niet-delinquente adolescenten.

Uit de analyse blijkt dat delinquente adolescenten significant vaker gebruik maken van een passieve copingstrategie dan niet-delinquente adolescenten. Het percentage verklaarde variantie van dit verschil is 25%. Ook blijkt dat delinquente adolescenten minder ver moreel ontwikkeld zijn dan niet-delinquente adolescenten. Het percentage verklaarde variantie van dit verschil is 11%. Er is geen significante correlatie gevonden tussen morele ontwikkeling en het gebruik van een actieve copingstrategie. Wel is er een significante negatieve correlatie gevonden tussen morele ontwikkeling en het gebruik van een passieve correlatie. Het percentage verklaarde variantie van deze samenhang is 25.2%. Samenvattend kan worden gezegd dat delinquente adolescenten significant meer gebruik maken van een passieve copingstrategie en minder ver moreel zijn ontwikkeld dan niet-delinquente adolescenten.

Abstract

Coping, moral development and delinquency among adolescence

In this thesis the relationship between the use of coping (problem solving) strategies and delinquency among adolescents was researched. Coping strategies were differentiated between active coping, which is aimed at resolving everyday problems in a constructive way, and passive coping, which involves more defensive and passive behaviours such as escaping from a stressful event. The relationship between moral development and delinquency were also investigated. Moral development, in this study, is known as the 'cognitive development theory' by Kohlberg. Expectations, supported by literature, are; delinquents use significantly more passive coping than non-delinquents, and non-delinquents use more active coping than delinquents. Another expectation was that non-delinquents are significantly more moral developed than delinquents. The final expectation is that there is a positive correlation between moral development and active coping and a negative correlation between moral development and passive coping.

Our sample included 230 adolescent respondents (age: $M = 16.52$ years, $SD = 1.14$), of which 100 were delinquents who participated in an, in-patient or out-patient, intervention program at a health care center to reduce antisocial behavior, while 130 were non-delinquents of the same age range.

Results suggested that delinquents use significant more passive coping than non-delinquents. 25% of the variation is explained in this difference. Other results suggested that non-delinquents are significantly more moral developed than delinquents. 11% of the variation is explained in this difference. The results suggests that there is no significant correlation between moral development and active coping. There is a significant negative correlation between moral development and passive coping. 25.2% of the variation is explained in this correlation.

In sum, delinquent adolescents use significantly more passive copingstyles and are less moral developed than non-delinquents.

Inleiding

Columbine High School, 20 april 1999. Twee tieners dringen, gewapend, de bibliotheek van hun school binnen. Vijftien minuten later zijn er eenentwintig kinderen gewond en vijftien dood, inclusief de twee schutters (Wenar & Kerig, 2005).

Bovenstaande beschrijving is een voorbeeld van de grote impact die jeugddelinquentie in de samenleving heeft. Jeugddelinquentie heeft al geruime tijd de aandacht van de samenleving, wetenschap en de politiek. Er is een duidelijk stijgende trend zichtbaar van het relatieve aandeel van jongeren bij geweldsdelicten (Van der Laan, Groen, & Bogaerts, 2005). Ook bij andere soorten delicten groeit het aantal minderjarige daders explosief (WODC, Criminaliteit en opsporing, 2006). Veertig procent van alle misdrijven in Nederland wordt volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek gepleegd door minderjarigen. Bij vermogensdelicten ligt het aandeel van de minderjarigen zelfs boven de veertig procent.

Delinquente jongeren zijn een snelgroeiende en zorgelijke groep binnen de Nederlandse jeugdzorg, dit om drie redenen; ten eerste, jeugddelinquentie en externaliserende gedragsproblematiek zijn erg ongevoelig voor preventie en interventie. Positieve uitkomsten van interventiemethoden variëren van 20% tot 40%. Dus wanneer een delinquente jongere een behandeling ondergaat, ligt de kans op succes tussen de 20% en 40% (Carr, 2006). Ten tweede, 60% van de jongeren die het delinquent gedrag en/of externaliserende problemen vertonen hebben een slechte prognose. Jongeren die delinquent gedrag vertonen hebben een grote kans op het ontwikkelen van persoonlijkheidsstoornissen op volwassen leeftijd, alcoholgerelateerde problemen, en veel verschillende psychische stoornissen. Deze jongeren hebben ook meer problemen op het gebied van gezondheid, schoolloopbaan, stabiliteit binnen relaties en sociale integratie (Carr, 2006). Ten slotte zorgt de erfelijke overdraagbaarheid van delinquent gedrag en antisociaal probleemgedrag binnen generaties ook voor hoge kosten. Ouders die een geschiedenis hebben van delinquentie en externaliserend probleemgedrag hebben een grote kans op het krijgen van kinderen die ditzelfde gedrag ook gaan vertonen (Carr, 2006).

Bovenstaande cijfers geven aan dat het van groot belang is om onderzoek te doen naar factoren die een verklaring kunnen bieden voor delinquentie en antisociaal probleemgedrag bij jongeren. Wellicht kunnen deze verklaringen ook steun bieden bij het ontwikkelen van effectieve preventie- en interventiemethoden.

In deze scriptie zal de relatie worden onderzocht tussen delinquentie bij adolescenten en hun 'coping' (probleemoplossings)-strategieën. Tevens wordt het verband onderzocht tussen morele ontwikkeling en delinquent gedrag bij delinquenten. Het onderzoek zal gebruik maken van de variabelen 'delinquent gedrag', 'morele ontwikkeling' en 'copingsstrategie'.

Delinquent gedrag bij jongeren

Delinquent gedrag bij jongeren is een juridisch begrip en betreft antisociaal gedrag waarbij de wet wordt overtreden. Volgens de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-IV-TR (DSM-IV-TR) bestaat antisociaal gedrag uit de volgende kenmerken: agressie ten aanzien van mensen en dieren, vernieling van eigendommen, onbetrouwbaarheid of diefstal en ernstige schendingen van regels (Wenar & Kerig, 2005). Antisociaal gedrag bij kinderen en jongeren kan men opdelen in drie groepen: conflicten met autoriteiten, openlijk antisociaal gedrag en heimelijk antisociaal gedrag. Wanneer deze symptomen aan blijven houden tot na het achttiende levensjaar, kan men een antisociale persoonlijkheidsstoornis ontwikkelen.

Tegenwoordig wordt veel nadruk gelegd op de leeftijd waarop het antisociale gedrag is ontstaan. Omdat een vroeg ontstaan wijst op een slechtere prognose werd er in de DSM-IV-TR gesproken van een antisociale gedragsstoornis met een vroeg begin en een antisociale gedragsstoornis met een laat begin. Men spreekt over een 'vroeg begin' als er voor het tiende levensjaar al kenmerken aanwezig zijn van antisociaal gedrag (Berk, 2003). Longitudinaal onderzoek heeft aangetoond dat een antisociale gedragsstoornis met een vroeg begin, een veel grotere kans heeft op een levenslang patroon van agressie en criminaliteit. Vaak verdwijnt de antisociale gedragsstoornis met een laat begin, na de overgang van adolescent naar volwassenheid (Farrington & Loeber, 2000).

Een 'antisociale gedragsstoornis met een vroeg begin' ontwikkelt zich al op jonge leeftijd. Rond de leeftijd van vier jaar kan men een aantal kenmerken zoals een moeilijk temperament, cognitieve achterstand en ADHD al herkennen. Deze biologische factoren in combinatie met een inadequate opvoeding zorgen al op jonge leeftijd voor opstandig en vijandig gedrag. Dit opstandig en vijandig gedrag zorgt ervoor dat deze kinderen worden verstoten door hun 'normale' vrienden en zich gaan aansluiten bij 'afwijkende' en 'antisociale' vrienden. Deze 'nieuwe' vrienden verschaffen de jongere een motivatie en houding voor antisociaal gedrag (Berk, 2003). Veel van deze jongeren verlaten hun school al op jonge leeftijd zonder diploma. Deze cognitieve beperkingen in combinatie met een tekort aan sociale vaardigheden en werkeloosheid dragen bij aan de verdere ontwikkeling van het antisociale probleemgedrag. Deze jongeren komen vaak al voor hun veertiende levensjaar in contact met de politie. Dit vroegtijdige contact blijkt een sterke voorspeller te zijn voor het worden van een 'veelpleger' op achttienjarige leeftijd (Patterson et al., 1998).

Een 'antisociale gedragsstoornis met een laat begin' ontwikkelt zich rond de puberteit. De antisociale gedragingen ontstaan door de omgeving en niet door biologische factoren en/of een problematische ontwikkeling. Wanneer deze jongeren de leeftijd krijgen waardoor ze de privileges krijgen van een volwassene, geeft een groot deel van deze jongeren hun antisociaal gedrag op (Moffitt et al., 1996). Een klein deel van deze groep blijft echter antisociaal gedrag vertonen. Deze jongeren kunnen de verleiding niet weerstaan om voor antisociaal gedrag te kiezen in situaties die vragen om verantwoordelijk gedrag. Deze groep vindt het ook moeilijk om een goedbetaalde baan en stabiele

relatie te vinden. Zodra ze een goedbetaalde baan en stabiele relatie hebben neemt het antisociale gedrag fors af in deze groep (Sampson & Laub, 1993).

De verklaringen voor een antisociale gedragsstoornis zijn terug te vinden op verschillende gebieden. Zowel biologische theorieën, psychodynamische theorieën, cognitieve theorieën, sociaal-leertheorieën en systeemtheorieën trachten een verklaring te bieden voor antisociaal gedrag (Carr, 2006). De biologische theorieën zoeken hun verklaring voor antisociaal gedrag in het genetische aspect, neurotransmitter en hormonale aspect en een moeilijk temperament. De psychodynamische theorieën leggen de nadruk op ‘hechting’ als verklaring voor antisociaal gedrag. Cognitieve theorieën leggen juist de nadruk op de sociale informatieverwerkingsprocessen die een verklaring kunnen bieden voor antisociaal gedrag. Ten slotte zoeken systeemtheorieën hun verklaring voor antisociaal gedrag in structurele familieaspecten en sociologische subculturen (Carr, 2006). Bovenstaande theorieën proberen de risicofactoren te verklaren op verschillende niveaus; risicofactoren op individueel niveau, risicofactoren op gezinsniveau, risicofactoren op het niveau van school en leeftijdgenoten en maatschappelijke en culturele risicofactoren. Enkele voorbeelden van risicofactoren op individueel niveau zijn copingstrategie en morele ontwikkeling (Clarke, 2006).

Copingsstrategieën

Iedereen heeft in zijn leven meerdere keren, en soms zelfs voortdurend te maken met problemen en stressvolle situaties. Echter niet iedereen die zo’n stressvolle gebeurtenis meemaakt ontwikkelt psychische of lichamelijke klachten en stoornissen. De interpretatie van en de reactie op deze stressvolle gebeurtenissen worden door Lazarus en Folkman (1984) als twee afzonderlijke processen beschreven: appraisal en coping.

Appraisal is het cognitieve proces op grond waarvan een gebeurtenis wordt geïnterpreteerd en geëvalueerd. Een bepaalde gebeurtenis kan voor iemand onbelangrijk lijken, maar kan ook als stressvol worden geïnterpreteerd. Zo’n iemand interpreteert dan de gebeurtenis als schadelijk, bedreigend of als een uitdaging. Deze interpretatie gaat vaak samen met allerlei fysiologische veranderingen, waardoor een verstoring kan optreden in het bio-fysiologisch evenwicht. Coping is de manier waarop iemand zowel gedragsmatig, cognitief en emotioneel op deze aanpassing vereiste omstandigheden reageert. Coping is onderhevig aan voortdurende veranderingen afhankelijk van nieuwe informatie en resultaten uit vroegere gedragingen (Lazarus & Folkman 1984).

Diverse onderzoekers onderscheiden grofweg twee vormen van coping: actief copinggedrag en passief copinggedrag (Tavecchio, Stams, Brugman, & Thomeer-Bouwens, 1999). Actieve copingstrategieën zorgen ervoor dat problemen op een constructieve manier worden opgelost. Deze strategieën zijn direct gericht op de probleemsituatie en hebben rechtstreeks betrekking op het veranderen van de bedreigende stimuli, hetgeen een positief resultaat met zich mee brengt; het probleem wordt immers weggenomen of in ieder geval verminderd.

Passieve copingsstrategieën zijn gericht op het vermijden van problemen en het uitstellen van het vinden van oplossingen. Een voorbeeld van een passieve copingsstrategie is erop gericht de perceptie en evaluatie van het probleem te beïnvloeden. Men probeert het bedreigende karakter van een situatie door middel van cognitieve- en waarnemingsfuncties te veranderen zonder dat de situatie zelf verandert. Bij deze vorm van coping wordt vaak gebruik gemaakt van selectieve waarneming en selectieve interpretatie. Een ander voorbeeld van een passieve copingsstrategie is het verminderen van directe arousal. Dit betekent dat men middelen gaat toepassen die de problemen tijdelijk verzachten (Lazarus, 1993).

In de praktijk blijkt het moeilijk te zijn de verschillende vormen van coping te onderscheiden. Dit wordt veroorzaakt doordat de meeste gedragingen niet uitsluitend of de situatie, of de perceptie, of de spanning beïnvloeden, maar ze kunnen tegelijkertijd of in latere instantie ook elkaar beïnvloeden. Ook kunnen wijzigingen in de situatie, de waarneming van de situatie of de ondervonden spanning zorgen voor het gebruik van een andere soort copingsstrategie.

In dit onderzoek zien we een copingsstrategie als een persoonlijkheidskenmerk. Dit betekent dat mensen in staat zijn om gedragsmatig en cognitief om te gaan met probleemsituaties. Dit persoonlijkheidskenmerk is relatief stabiel, maar in principe wel veranderbaar. Verschillen tussen individuen wat betreft copingsstrategieën kunnen worden verklaard door vroegere leerervaringen, persoonlijkheidskenmerken en gedragsstijlen (Schreurs et al, 1988).

Morele ontwikkeling

Morele ontwikkeling kan worden gezien als het leren omgaan met de waarden en normen van de maatschappij waarin het individu zich bevindt en deze leren toepassen in moeilijke situaties (Berk, 2003). Op het gebied van morele ontwikkeling zijn er verschillende theorieën ontworpen en onderzocht. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de 'morele ontwikkelingstheorie van Kohlberg'. De theorie van Kohlberg is een cognitieve ontwikkelingstheorie. Kohlberg heeft lange tijd onderzoek gedaan naar de morele ontwikkeling bij mensen. Tijdens zijn onderzoeken legde hij de proefpersonen hypothetische morele dilemma's voor, vervolgens werd er gevraagd naar de oplossing voor deze dilemma's en waarom de proefpersonen voor deze oplossing kozen. Kohlberg was met name geïnteresseerd in de reden waarom mensen voor deze oplossing kozen dan in de oplossing zelf. Als gevolg van de resultaten van dit onderzoek opperde hij dat morele ontwikkeling verloopt in verschillende stadia (Kohlberg, 1984). Kohlberg vond zes stadia die onderverdeeld konden worden in drie niveaus. Deze stadia zijn universeel en invariant. Iedereen doorloopt elke stadia in dezelfde volgorde. Elk nieuw stadium bouwt voort op de inhoud van het stadium daarvoor (Kohlberg, 1984).

Moreel redeneren in stadium één gaat voornamelijk over jezelf en de consequenties die acties voor jezelf hebben. In stadium twee begint men te beseffen dat mensen verschillende opvattingen kunnen hebben over verschillende onderwerpen en dat deze opvattingen ook met elkaar in conflict kunnen zijn. In stadium drie begint men steeds meer rekening te houden met de wensen en gevoelens van

anderen, en dan met name voor dierbaren. Mensen in dit stadium keuren hun gedrag goed wanneer zij als gevolg van een actie hun persoonlijke relaties hebben verbeterd. Mensen die zijn beland in stadium vier bekijken de wereld vanuit 'de wetten van de samenleving'. De morele beslissingen die worden genomen zijn niet langer meer alleen afhankelijk van hun persoonlijk opgebouwde relaties maar worden ook genomen op grond van goed en kwaad. In stadium vijf zien mensen wetten en regels als flexibele instrumenten die voor menselijke doeleinden in het leven zijn geroepen. Deze mensen zijn in staat om een balans te maken tussen de wet en ethische principes. Wanneer een wet in strijd is met ethische principes en het menselijk welzijn, dan is het geoorloofd om de wet te overtreden. Tenslotte wordt stadium zes bereikt wanneer vanuit eigen overwegingen en ethische principes, abstracte en formele redeneringen worden gemaakt die rechtvaardig zijn voor de gehele wereldbevolking. Deze abstracte en formele redeneringen zijn tevens gebaseerd op het respecteren van een ieder z'n waardigheid. Hierbij moet worden opgemerkt dat de abstracte en formele redeneringen in stadium zes zeer zeldzaam zijn en dat er geen duidelijk bewijs is voor het bestaan van stadium zes (Kohlberg, 1984).

Volgens Kohlberg bereiken maar weinig mensen stadium zes, veel mensen bereiken stadium vier en sommige komen niet verder dan stadium twee. Het verband tussen leeftijd en de mate van morele ontwikkeling is sterk. Met name in de periode van adolescentie en het begin van volwassenheid kan men de grootste groei door maken in de morele ontwikkeling (Kohlberg, 1984).

Theoretische samenhang delinquentie en coping

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar het verband tussen het gebruik van copingsstrategieën en gedragsproblemen. Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar het verband tussen coping en delinquent probleemgedrag bij adolescenten.

Recklitis en Noam (1999), hebben een studie gedaan naar het verband tussen psychologische ontwikkeling en het gebruik van copingsstrategieën. De resultaten van deze studie hebben laten zien dat passieve copingsstrategieën positief correleerde met een toename in probleemgedrag en een lagere ego-ontwikkeling. Met name negatieve en vermijdende copingsstrategieën correleren met allerlei gedragsproblemen. Uit deze studie kan geconcludeerd worden dat de manier waarop jongeren omgaan met stressvolle gebeurtenissen een belangrijke factor is voor hun mentale gezondheid (Recklitis & Noam, 1999).

Fields en Prinz (1997) hebben een meta-analyse gedaan onder 21 studies die het verband hebben onderzocht tussen coping en het aanpassingsvermogen van kinderen en adolescenten. Uit deze meta-analyse kon worden geconcludeerd dat een actieve copingsstrategie in vergelijking met een vermijdende copingsstrategie, positief correleerde met betere sociale vaardigheden en minder internaliserend en externaliserend probleemgedrag (Fields & Prinz, 1997).

Ook Clarke (2006) heeft een meta-analyse gedaan naar het verband tussen copingsstrategieën en psychosociale gezondheid bij jeugdigen. Uit de resultaten kan worden opgemaakt dat er een

gemiddelde effectgrootte is van de positieve correlatie tussen copingsstrategie en psychosociale gezondheid. Wel wordt in deze meta-analyse een verschil gemaakt tussen controleerbare en niet-controleerbare stresssituaties. Het blijkt dat de positieve effecten van een actieve copingsstrategie in een controleerbare stresssituatie groter zijn dan de effecten van actieve copingsstrategie in een niet-controleerbare stresssituatie (Clarke, 2006).

Hampel en Petermann (2006) hebben in hun studie een verband gevonden tussen coping en gedragsproblemen. Een actieve copingsstrategie, volgens hen emotie- en probleemgericht, correleert negatief met emotionele problemen en gedragsproblemen. Ook constateerden zij een negatief verband tussen 'maladaptieve' copingsstrategieën (passief, vermijden en terugtrekken) en antisociaal gedrag en agressie-regulatieproblemen. Deze gevonden verbanden waren in hun onderzoek sterker voor meisjes dan voor jongens (Hampel & Petermann, 2006).

Tenslotte is er erg weinig onderzoek gedaan naar het verband tussen coping en delinquent gedrag bij adolescenten. Het belang van dit verband wordt aangetoond in het onderzoek van Hasking (2006). In dit onderzoek wordt aangetoond dat het verband tussen delinquentie en strafgevoeligheid wordt beïnvloed door de gebruikte copingsstrategie. Wanneer men een vermijdende copingsstrategie gebruikt, is de strafgevoeligheid bij delinquentie minder dan wanneer gebruik wordt gemaakt van een actieve copingsstrategie. Dit onderzoek impliceert tevens dat interventies en preventies gericht op het veranderen van een copingsstrategie effectief kunnen zijn bij delinquentie (Hasking, 2006).

In het onderzoek van Ruchkin, Eisemann en Hagglof (1999) werd onder andere de copingsstrategie van delinquente adolescenten vergeleken met de copingsstrategie van niet-delinquente adolescenten. De resultaten van dit onderzoek toonden aan dat delinquente adolescenten meer gebruik maken van vermijdende copingsstrategieën dan niet-delinquente jongeren (Ruchkin, Eisemann & Hagglof, 1999). In dit onderzoek wordt het verband onderzocht tussen copingsstrategie en delinquente adolescenten. Tevens wordt gekeken naar het verband tussen copingsstrategie en niet-delinquente adolescenten.

Theoretische samenhang delinquentie en morele ontwikkeling

Er is veel onderzoek gedaan naar het verband tussen morele ontwikkeling en delinquent gedrag bij adolescenten. In veel onderzoeken komt naar voren dat het verband tussen delinquentie en morele ontwikkeling een complex verband is. Men spreekt eerder over correlaties bij dit verband dan over causaliteit. In de wetenschap wordt aangenomen dat jeugdigen delinquenten vaak functioneren op een lager moreel ontwikkelingsniveau dan niet-delinquente jeugdigen (Gregg, Gibbs & Basinger, 1994). Hoe hoger het niveau van de morele ontwikkeling des te minder vaak vertoont men antisociaal en delinquent gedrag. Delinquent gedrag wordt vaak gekoppeld aan een lager niveau van morele ontwikkeling (Rest, 1994).

In het onderzoek van Gregg, Gibbs en Basinger (1994) komt naar voren dat delinquente adolescenten vaak functioneren in het eerste of tweede stadium van Kohlberg's morele

ontwikkelingstheorie. Niet-delinquente adolescenten daarentegen functioneren vaak in het derde of vierde stadium van Kohlberg's morele ontwikkelingstheorie. Het verschil tussen deze twee groepen kan worden geïnterpreteerd als een vertraagde ontwikkeling bij delinquente adolescenten en kan een voorspeller zijn van delinquent gedrag (Gregg, Gibbs & Basinger, 1994).

Ook het onderzoek van Raaijmakers, Engels en van Hoof (2005) bevestigt het verband tussen delinquentie en morele ontwikkeling. Dit onderzoek is afgenomen onder 846 Nederlandse adolescenten en is in een periode van 1991 tot 1997, driemaal gedaan. Uit de resultaten valt af te leiden dat het morele ontwikkelingsniveau toeneemt naarmate de adolescenten ouder worden. Dit in tegenstelling tot het morele ontwikkelingsniveau bij delinquente adolescenten. Het onderzoek toont aan dat er over de gehele periode een negatieve correlatie bestaat tussen delinquentie en moreel ontwikkelingsniveau (Raaijmaker, Engels & Hoof, 2005).

Stams et al. (2006) hebben een meta-analyse gedaan over 50 studies, die het verband onderzochten tussen morele ontwikkeling en delinquent gedrag bij adolescenten. De resultaten van deze studie laten zien dat delinquente adolescenten een significant lager niveau van morele ontwikkeling hebben in vergelijking met niet-delinquente leeftijdsgenoten. Met name bij mannelijke adolescenten, late adolescenten, adolescenten met een lage intelligentie en bij adolescenten die in de gevangenis zaten was het effect van het gevonden verband groot. Het grootste effect heeft men gevonden bij adolescenten ten tijde van hun gevangenisstraf en bij adolescenten die waren gediagnosticeerd met een psychopathische stoornis. De conclusie uit deze meta-analyse is dat er sterk verband bestaat tussen een vertraagde morele ontwikkeling en delinquent gedrag. Dit verband blijft sterk, zelfs wanneer men controleert voor socio-economische-status, geslacht, leeftijd en intelligentie (Stams, Brugman, Dekovic, Rosmalen, Laan & Gibbs, 2006).

Het belang van dit verband kan met name een rol spelen in de effectiviteit van preventie en interventie bij delinquentie. Adolescenten met een lager moreel ontwikkelingsniveau hebben meer baat bij een andere vorm van preventie en behandeling dan adolescenten die een normale morele ontwikkeling doorlopen. Preventie en behandeling toegespitst op het moreel ontwikkelingsniveau van de adolescent kan dan betere effecten bereiken.

In dit onderzoek zal het verband worden onderzocht tussen morele ontwikkeling en delinquente adolescenten. Tevens zal de vergelijking worden gemaakt tussen morele ontwikkeling en niet-delinquente adolescenten.

Onderzoeksvragen en hypothesen

1. Tonen delinquente adolescenten meer externaliserende gedrag dan niet-delinquente adolescenten?

Hypothese: Ja, de verwachting is dat delinquente adolescenten hoger scoren op de externaliserende schaal van de YSR dan niet-delinquente adolescenten, en dus ook meer externaliserend gedrag vertonen. De YSR meet probleem gedrag bij de adolescent. De

resultaten van deze onderzoeksvraag ondersteunen de indeling die wordt gebruikt in dit onderzoek van delinquent en niet-delinquent.

2. Is er verschil in het gebruik van een actieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet delinquente adolescenten?

***Hypothese:** Ja, delinquente adolescenten gebruiken minder vaak een actieve copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat delinquente adolescenten vaker gebruik maken van een passieve en vermijdende copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten (Ruchkin, Eisemann & Hagglof, 1999). Ook komt uit onderzoek naar voren dat niet-delinquente adolescenten vaker gebruik maken van een actieve copingsstrategie dan delinquente adolescenten (Hampel & Petermann, 2006).*

3. Is er een verschil in het gebruik van een passieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten?

***Hypothese:** Ja, er is een verschil in het gebruik van een passieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten. Hampel en Petermann (2006) hebben in hun studie een verband gevonden tussen coping en gedragsproblemen. Zij vonden een verband tussen 'maladaptieve' copingsstrategieën (passief, vermijden en terugtrekken) en antisociaal gedrag en agressie-regulatieproblemen. In het onderzoek van Ruchkin, Eisemann en Hagglof (1999) werd onder andere de copingsstrategie van delinquente adolescenten vergeleken met de copingsstrategie van niet-delinquente adolescenten. De resultaten van dit onderzoek toonden aan dat delinquente adolescenten meer gebruik maken van vermijdende copingsstrategieën dan niet-delinquente adolescenten.*

4. Is er een verschil in morele ontwikkeling tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten?

***Hypothese:** Ja, er is een verschil in morele ontwikkeling tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat adolescenten die delinquent gedrag vertonen een significant lager niveau van morele ontwikkeling hebben dan niet-delinquente adolescenten (Stams, Brugman, Dekovic, Rosmalen, Laan & Gibbs, 2006). Delinquent gedrag wordt vaak gekoppeld aan een lager niveau van morele ontwikkeling (Rest, 1994). Uit ander onderzoek is naar voren gekomen dat jeugdigen delinquenten vaak functioneren op een lager moreel ontwikkelingsniveau dan niet-delinquente jeugdigen (Gregg, Gibbs & Basinger, 1994). Hoe hoger het niveau van de morele ontwikkeling des te minder vaak*

vertoont men antisociaal en delinquent gedrag. Delinquent gedrag wordt vaak gekoppeld met een lager niveau van morele ontwikkeling (Rest, 1994).

5. Is er een verband tussen het gebruik van een passieve copingsstrategie en actieve copingsstrategie en morele ontwikkeling?

***Hypothese:** Ja, er is een verband tussen het gebruik van een passieve copingsstrategie en morele ontwikkeling. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat adolescenten die een passieve copingsstrategie gebruiken, minder ver ontwikkeld zijn op moreel gebied dan adolescenten die een actieve copingsstrategie gebruiken (Recklitis & Noam, 1999). De verwachting is dat morele ontwikkeling positief correleert met actieve coping en negatief correleert met passieve coping.*

Methoden

Onderzoeksgroep

De eerste steekproef betrof een groep van 45 jongens die deelnamen aan een deeltijdbehandeling bij een forensische gezondheidszorginstelling, omdat zij met de politie en/of Justitie in aanraking waren gekomen of dreigden te komen. De tweede steekproef betrof een groep van 30 Mbo-scholieren die dergelijke ervaringen niet hadden. De derde steekproef betrof ook een groep van 20 jongens en meisjes die deelnamen aan een deeltijdbehandeling bij een forensische gezondheidsinstelling, omdat zij met de politie en/of Justitie in aanraking waren gekomen of dreigden te komen.

De vierde steekproef betrof een groep van 100 jongeren die hebben deelgenomen aan de morele ontwikkelingsvragenlijst. De vijfde en laatste steekproef bestond uit een groep van 34 jongeren die in een justitiële jeugdgevangenis verbleven.

Tabel 1: Samenvatting van de steekproeven

steekproef	1	2	3	4	5
omschrijving	Deeltijdbehandeling forensische GGZ	Mbo-scholieren	Deeltijdbehandeling forensische GGZ	Middelbare scholieren	Verblijf in JJI
N	45 (45 jongens)	30 (30 jongens)	20 (14 jongens en 6 meisjes)	100 (36 jongens en 64 meisjes)	35 (25 jongens en 10 meisjes)
Gemiddelde leeftijd	17,6 (<i>SD</i> = 1,5)	17,4 (<i>SD</i> = 1,4)	16,4 (<i>SD</i> = 1,4)	15,0 (<i>SD</i> = 0,4)	16,2 (<i>SD</i> = 1,0)
Afgenomen vragenlijsten	UCL, YSR	UCL, YSR	UCL, YSR, SROM-NSFR	SROM-NSFR	SROM-NSFR

Onderzoeksprocedure

In de derde steekproef hebben alle respondenten het vragenlijstboekje in groepsverband, maar wel individueel ingevuld. Het vragenlijst boekje bestond uit drie delen: de UCL, de YSR en de SROM-NSFR. Het vragenlijstboekje is in twee delen afgenomen. Tijdens de eerste bijeenkomst, die dertig minuten duurde, zijn de UCL en de SROM-NSFR afgenomen en tijdens de tweede bijeenkomst, die ook dertig minuten duurde, is de YSR afgenomen. Tijdens de testafname werd duidelijk uitgelegd wat de bedoeling was en stond de testleider te allen tijde klaar om vragen te beantwoorden.

Meetinstrumenten

YSR

De Youth Self Report beoogt competenties en een breed spectrum aan probleem gedrag te meten en is een vertaling van een Amerikaanse vragenlijst van Achenbach. De vragenlijst wordt door de jeugdige zelf ingevuld en is geschikt voor jongens en meisjes in de leeftijd van 11 tot 18 jaar. De vragenlijst bestaat uit een competentiedeel en gedragsprobleemdeel. Het competentiedeel heeft 17 vragen over sport, hobby's, school, omgang met leeftijdsgenoten en dergelijke, die met ja/nee of op vier-puntsschalen beantwoord moeten worden. De items worden gescoord op de schalen 'activiteiten' en 'sociaal'. Samen vormen deze schalen de totale competentiescore.

Het gedragsprobleemdeel heeft 103 vragen over emotionele en gedragsproblemen en 16 sociaal wenselijke vragen, die op een drie-puntsschaal met, helemaal niet, een beetje of vaak beantwoord moeten worden. De probleemvragen worden gescoord op de volgende syndroomschalen; 'teruggetrokken', 'lichamelijke klachten', 'sociale problemen', 'denkproblemen', 'aandachtsproblemen', 'delinquent gedrag', 'agressief gedrag' en 'zelfdestructief/identiteitsproblemen'. De acht eerstgenoemde schalen clusteren rond twee hoofddimensies: Internaliseren en Externaliseren.

De betrouwbaarheid van de vragenlijst is goed, volgens de Commissie Testaangelegenheden Nederland van het Nederlands Instituut van Psychologen/NIP. Ook bij het uitvoeren van een betrouwbaarheidsanalyse in dit onderzoek komt een voldoende (Alpha 0.79) betrouwbaarheid naar voren volgens de criteria van de © COTAN.

Voor dit onderzoek worden de schalen 'delinquent gedrag' en 'agressief gedrag' gebruikt. Samen vormen deze twee schalen de hoofddimensie 'externaliserend gedrag', die bij onderzoeksvraag 1 wordt gebruikt. Bij onderzoeksvraag 1 wordt getracht de indeling delinquent en niet-delinquent, die in dit onderzoek wordt gebruikt, te valideren.

UCL

De Utrechtse Copinglijst (Schreurs, Van de Willige, Tellegen, & Brosschot, 1988) is een vragenlijst die als doel heeft het vast stellen van het karakteristieke copinggedrag bij confrontatie met problemen of aanpassingsvereisende gebeurtenissen. De UCL beschouwt copinggedrag als een persoonlijkheidsstijl. Dit betekent niet dat het copinggedrag dat iemand hanteert kan worden opgevat als onveranderlijke eigenschappen, maar wel dat er een bepaalde voorkeur bestaat voor copingvormen over een aantal situaties heen. De UCL kan worden afgenomen bij jongeren vanaf veertien jaar.

De UCL bevat 47 items die onderverdeeld zijn in zeven schalen: actief aanpakken, palliatieve reactie, vermijden sociale steun zoeken, passief reactiepatroon, expressie van emoties en geruststellende gedachten. De items worden gescoord op een vier-keuzeschaal, bestaande uit de volgende antwoord mogelijkheden: zelden of niet / soms / vaak / zeer vaak.

Schalen die het gebruik van passieve copingstrategieën meten zijn: ‘palliatieve reactie’, ‘vermijden’, ‘passief reactiepatroon’, en ‘expressie van emoties’. Deze schalen correleren over het algemeen hoog met negatieve gevoelens en met persoonlijkheidseigenschappen als neuroticisme, sociale inadequatie en lage zelfwaardering (Schreurs e.a., 1988). Het in deze vragenlijst gemaakte onderscheid tussen passieve en actieve copingstrategieën komt ruwweg overeen met de tweedeling die verschillende andere auteurs (Tavecchio e.a., 1999) maken.

De schalen die het gebruik van actieve copingstrategieën meten zijn: ‘actief aanpakken’, ‘sociale steun zoeken’, en ‘geruststellende gedachten’. Deze schalen correleren over het algemeen hoog met positieve gevoelens, een hoge zelfwaardering en adequaat functioneren (Schreurs e.a., 1988).

De betrouwbaarheid, begripsvaliditeit en de criteriumvaliditeit van de vragenlijst zijn voldoende, volgens de Commissie Testaangelegenheden Nederland van het Nederlands Instituut van Psychologen/NIP. Ook bij het uitvoeren van een betrouwbaarheidsanalyse in dit onderzoek komt een voldoende (Alpha 0.79) betrouwbaarheid naar voren volgens de criteria van de © COTAN.

SROM-NSFR

De Vragenlijst Sociale relaties (SROM-NSFR) heeft als doel de morele competentie te meten en is met name gericht op het tweede en het derde stadium van de morele ontwikkeling volgens Kohlberg (Brugman et al. 2007). In de vragenlijst wordt verwacht dat de respondenten, aan de hand van een meerkeuze-systeem, morele redenen produceren. De SROM-NSFR bevat 10 sociaal-morele items. Deze sociaal-morele items zijn opgesplitst in vijf gebieden: afspraken en waarheid, hechting, leven, wetten en eigendom en tot slot het rechtssysteem.

Elk item begint met een meerkeuzevraag over hoe belangrijk de respondent de sociaal-morele vraagstelling vindt. Vervolgens worden er vier redenen gegeven waarom de respondent het belangrijk kan vinden. Per redenering moet de respondent op een drie-puntsschaal aangeven of deze reden lijkt op de persoonlijke reden. Tot slot wordt er aan de respondent gevraagd welke van bovenstaande redeneringen het meest lijkt op de persoonlijke reden. De uiteindelijke score van de SROM-NSFR beoogt het morele ontwikkelingsstadium weer te geven vermenigvuldigd met honderd.

De Nederlandstalige versie van de SRM-SF heeft volgens onderzoek een acceptabele betrouwbaarheid en validiteit (Brugman et al., 1999). De betrouwbaarheid van de SROM-NSFR in dit onderzoek is goed (Alpha 0.86).

Beschrijving data-analyse

De gegevens die zijn verzameld tijdens het onderzoek, worden ingevoerd in SPSS (versie 15.0). Er hebben geen transformaties plaats gevonden van de data. De codering die in SPSS zijn gebruikt voor het invullen van de data waren al bestaand. Voor de UCL en YSR zijn nieuwe variabelen gemaakt die

automatisch de scores berekenen per schaal en dimensies. Zo is er bij de UCL een variabele gemaakt van 'actieve copingstijl' en een variabele van 'passieve copingstijl'. Bij de YSR zijn er twee nieuwe variabelen gemaakt, 'delinquent gedrag' en 'agressief gedrag'. Samen vormen deze twee variabelen de variabele 'externaliserend gedrag'. Om de SROM-NSFR te kunnen scoren en interpreteren is gebruik gemaakt van een bestaande syntax. Door deze syntax toe te passen op de bestaande data, ontstonden talloze nieuwe variabelen en ten slotte een gemiddelde totaalscore. Deze gemiddelde totaalscore wordt in het onderzoek gebruikt als de variabele 'morele ontwikkeling'.

Voor onderzoeksvraag 1, 2 en 3 zal gebruik worden gemaakt van een onafhankelijke T-toets. Deze onafhankelijke T-toets is een analysetechniek om na te gaan of het gemiddelde van twee groepen (onafhankelijke steekproeven) op een testvariabele significant van elkaar verschillen. De testvariabele moet bij deze analysetechniek op interval- of rationiveau zijn gemeten. De splitsingsvariabele is vaak op nominaal niveau gemeten. Wanneer er een significant verschil wordt vastgesteld, zal vervolgens de effectgrootte worden bepaald. De effectgrootte is van belang voor het vaststellen in welke mate de score op de testvariabele kan worden verklaard door de splitsingsvariabele.

Voor onderzoeksvraag 1 'Scoren delinquente adolescenten hoger op de externaliserende schaal van de YSR dan niet-delinquente adolescenten?' is de testvariabele 'externaliserend gedrag' en de splitsingsvariabele 'delinquentie'.

Voor onderzoeksvraag 2 'Is er verschil in het gebruik van een actieve copingstrategie tussen delinquente adolescenten en niet delinquente adolescenten?' is de testvariabele 'actieve copingstrategie' en de splitsingsvariabele 'delinquentie'.

Voor onderzoeksvraag 3 'Is er een verschil in het gebruik van een passieve copingstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten?' is de testvariabele 'passieve copingstrategie' en is de splitsingsvariabele 'delinquentie'.

Voor onderzoeksvraag 4 'Is er een verschil in morele ontwikkeling tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten?' is de testvariabele 'morele ontwikkeling' en de splitsingsvariabele 'delinquentie'.

Bij onderzoeksvraag 5 wordt gekeken naar een eventueel aanwezig verband tussen twee variabelen. De analysetechniek die hierbij gebruikt zal worden is Pearson's r . Pearson's r geeft aan in welke mate er een lineair verband bestaat tussen twee variabelen. De waarde van r kan lopen van -1 tot $+1$. Als $r = 1$, dan is er sprake van een perfect lineair verband tussen beide variabelen. Het minteken of plusteken geeft de richting van het gevonden verband weer. Wanneer er een significant verband is gevonden, wordt de relevantie van dit verband berekend. De relevantie wordt berekend door het richtingscoëfficiënt te kwadrateren, dus r^2 . Het kwadraat van het richtingscoëfficiënt is de proportie verklaarde variantie. De overgebleven variantie kan worden toegeschreven aan externe variabelen.

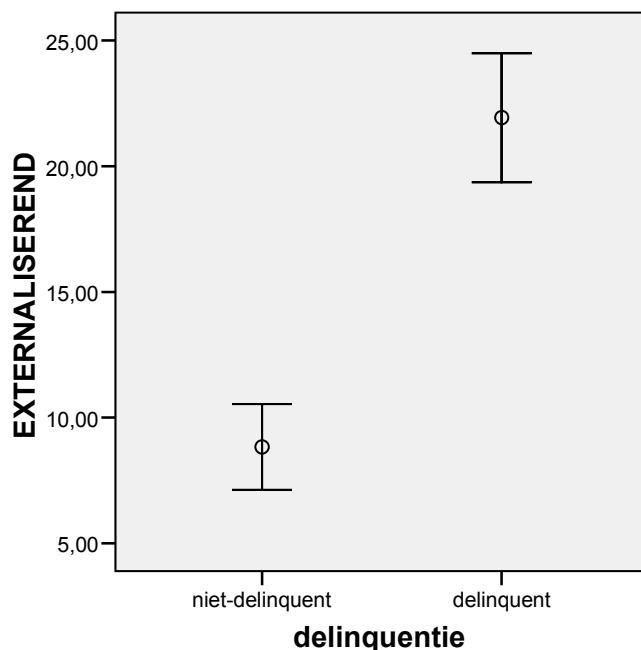
Resultaten

Onderzoeksvraag 1

Scoren delinquente adolescenten hoger op de externaliserende schaal van de YSR dan niet-delinquente adolescenten?

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag wordt er gebruik gemaakt van een T-toets voor onafhankelijke steekproeven. Deze analysetechniek wordt gekozen om na te gaan of de gemiddeldes van twee onafhankelijke steekproeven significant van elkaar verschillen. De testvariabele bij deze onafhankelijke T-toets is 'externaliserende schaal' en de splitsingsvariabele 'delinquentie'. Levene's test heeft de spreiding getoetst. Er is geen gelijke spreiding tussen de groepen delinquent en niet-delinquent. Er is een significant verschil gevonden in de score op de externaliserende schaal van de YSR tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten ($t = -8.6$, $df = 90.8$, $p = 0.000$). Delinquente adolescenten scoren gemiddeld 21.9 op de externaliserende schaal en niet-delinquente adolescenten scoren gemiddeld 8.8 op de externaliserende schaal. De effectgrootte (Cohen's d) geeft aan in welke mate de verschillen in morele ontwikkeling kunnen worden verklaard vanuit de conditie wel of niet delinquent. De effectgrootte, $d = 2t/(\sqrt{df}) = 1.8$

In figuur 1 is te zien dat de gemiddelde score voor delinquente adolescenten 21.9 is en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 19.4 en de 24.5. De gemiddelde score voor niet-delinquente is 8.8 en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 7.1 en de 10.5.

Figuur 1: Diagram wat het gemiddelde en het 95%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft voor delinquenten en niet-delinquenten op de variabele externaliserend gedrag.

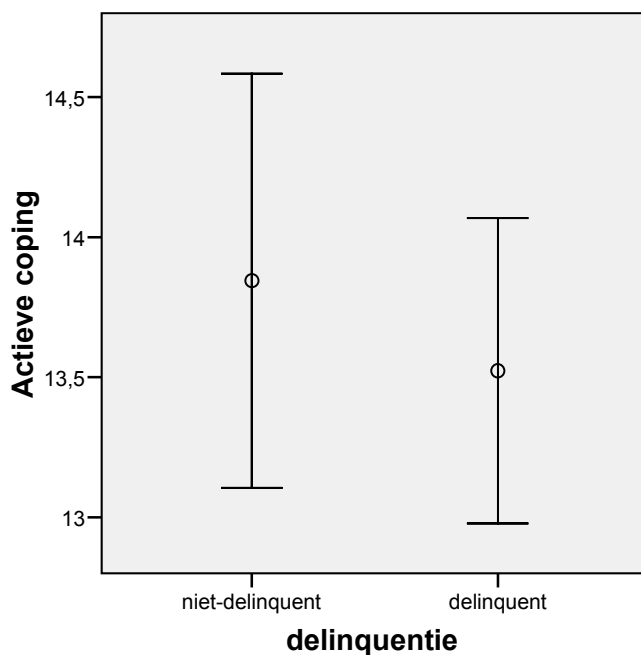
Onderzoeksvraag 2

Is er verschil in het gebruik van een actieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet delinquente adolescenten?

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag wordt er gebruik gemaakt van een T-toets voor onafhankelijke steekproeven. Deze analysetechniek wordt gekozen om na te gaan of de gemiddeldes van twee onafhankelijke steekproeven significant van elkaar verschillen. De testvariabele bij deze onafhankelijke T-toets is 'actieve copingsstrategie' en de splitsingsvariabele 'delinquentie'.

Er is geen significant verschil gevonden in het gebruik van een actieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten ($t = 0.7$, $df = 93$, $p = 0.50$). Er is geen verschil in het gebruik van een actieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten. Niet-delinquente adolescenten (gemiddelde = 13.8) maken gemiddeld net zo veel gebruik van een actieve copingsstrategie als delinquente adolescenten (gemiddelde = 13.5).

In figuur 2 is te zien dat de gemiddelde score voor delinquente adolescenten 13.5 is en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 13.0 en de 14.1. De gemiddelde score voor niet-delinquente is 13.9 en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 13.1 en de 14.6.

.00 = niet-delinquent
1.00 = delinquent

Figuur 2: Diagram wat het gemiddelde en het 95%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft voor delinquenten en niet-delinquenten op de variabele actieve coping.

Onderzoeksvraag 3

Is er een verschil in het gebruik van een passieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten?

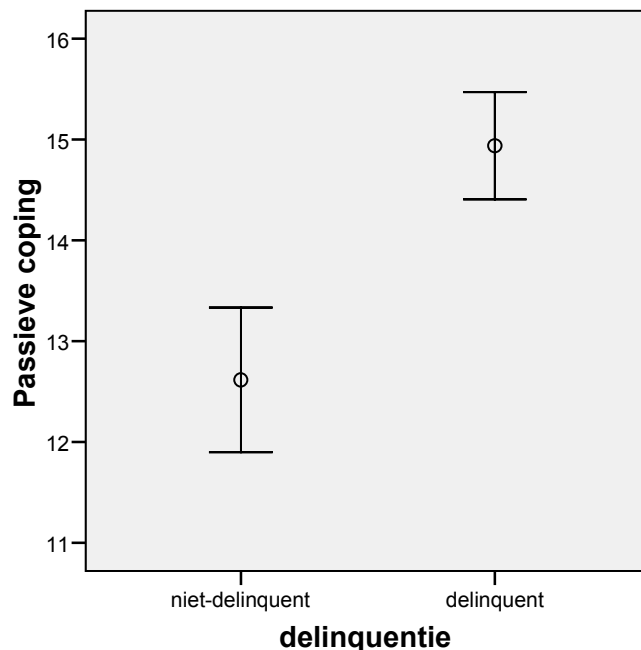
Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag wordt er gebruik gemaakt van een T-toets voor onafhankelijke steekproeven. Deze analysetechniek wordt gekozen om na te gaan of de gemiddeldes van twee onafhankelijke steekproeven significant van elkaar verschillen. De testvariabele bij deze onafhankelijke T-toets is 'passieve copingsstrategie' en de splitsingsvariabele 'delinquentie'.

Er is een significant verschil gevonden in het gebruik van een passieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten ($t = -5.1$, $df = 93$, $p = 0.000$).

Delinquente adolescenten (gemiddelde = 14.9) maken significant meer gebruik van een passieve copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten (gemiddelde = 12.6).

De effectgrootte (Cohen's d) geeft aan in welke mate de verschillen in morele ontwikkeling kunnen worden verklaard vanuit de conditie wel of niet delinquent. De effectgrootte, $d = 2t/(\sqrt{df}) = 1.1$.

In figuur 3 is te zien dat de gemiddelde score voor delinquente adolescenten 14.9 is en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 14.4 en de 15.5. De gemiddelde score voor niet-delinquente is 12.6 en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 11.9 en de 13.3.

.00 = niet-delinquent
1.00 = delinquent

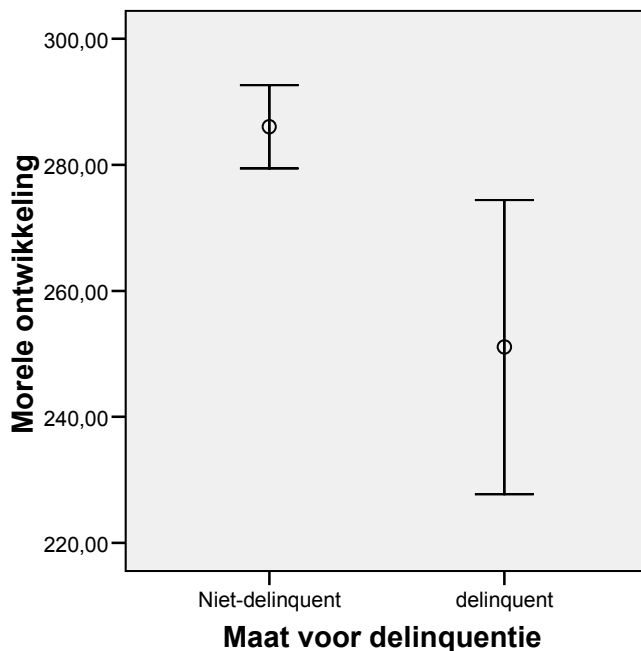
Figuur 3: Diagram wat het gemiddelde en het 95%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft van delinquenten en niet-delinquenten op de variabele passieve coping.

Onderzoeksvraag 4

Is er een verschil in morele ontwikkeling tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten?

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag wordt gebruik gemaakt van de T-toets voor onafhankelijke steekproeven. Deze analysetechniek wordt gekozen om na te gaan of de gemiddeldes van twee onafhankelijke steekproeven significant van elkaar verschillen. Er wordt bij de beantwoording van alle onderzoeksvragen getoetst op $\alpha = 0.05$. De testvariabele bij deze onafhankelijke T-toets is 'morele ontwikkeling' en de splitsingsvariabele is wel of niet delinquent. Levene's test heeft de spreiding getoetst. Er is geen gelijke spreiding tussen de groepen delinquent en niet-delinquent. Er is een significant verschil gevonden tussen de mate van morele ontwikkeling tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten ($t = 2.9$, $df = 63.0$, $p = 0.005$). Niet-delinquente adolescenten (gemiddelde = 286,0) zijn verder moreel ontwikkeld dan delinquente adolescenten (gemiddelde = 251,1). De effectgrootte (Cohen's d) geeft aan in welke mate de verschillen in morele ontwikkeling kunnen worden verklaard vanuit de conditie wel of niet delinquente. De effectgrootte, $d = 2t/(\sqrt{df}) = 0.73$.

In figuur 4 is te zien dat de gemiddelde score voor delinquente adolescenten 251.1 is en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 227.8 en de 274.4. De gemiddelde score voor niet-delinquente is 286.0 en met 95% zekerheid kan gezegd worden dat de scores van de steekproef liggen tussen de 279.4 en de 292.7.

Figuur 4: diagram wat het gemiddelde en het 95%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft van delinquenten en niet-delinquenten op de variabele morele ontwikkeling

Onderzoeksvraag 5

Is er een onderling verband tussen het gebruik van een actieve copingsstrategie en passieve copingsstrategie met morele ontwikkeling?

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag wordt gebruikt gemaakt van een correlatieve onderzoeksdesign. Om de correlatie tussen het gebruik van een actieve copingsstrategie en morele ontwikkeling te meten, wordt gebruik gemaakt van Pearson's r. Er zijn drie variabelen gemeten. De eerste variabele is actieve copingsstrategie en de tweede variabele is passieve copingsstrategie en de derde variabele is morele ontwikkeling. Voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag is gebruikt gemaakt van de derde steekproef (N = 20).

Er is geen significante correlatie gevonden tussen het gebruik van een actieve copingsstrategie en morele ontwikkeling ($r = -0.074$, $N = 20$, $p = 0.758$).

Er is een significante correlatie gevonden tussen het gebruik van een passieve copingsstrategie en morele ontwikkeling ($r = -0.50$, $N = 20$, $p = 0.024$). De relevantie van dit verband kan worden berekend door de correlatiecoëfficiënt te kwadrateren. De proportie verklaarde variantie van dit verband is $r^2 = 0.252$.

Tabel 2: Correlatietabel van de variabelen morele ontwikkeling, actieve coping en passieve coping

Correlatietabel				
		Morele ontwikkeling	Actiefcoping	Passiefcoping
Morele ontwikkeling	Pearson Correlation	1	-,074	-,502*
	Sig. (2-tailed)		,758	,024
	N	20	20	20
Actiefcoping	Pearson Correlation	-,074	1	,157
	Sig. (2-tailed)	,758		,510
	N	20	20	20
Passiefcoping	Pearson Correlation	-,502*	,157	1
	Sig. (2-tailed)	,024	,510	
	N	20	20	20

Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig)

Conclusie & Discussie

In dit onderzoek zijn de verschillen onderzocht tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten op het gebied van copingsstrategie en morele ontwikkeling. Ook is er naar het verband tussen copingsstrategie en morele ontwikkeling gekeken.

De eerste hypothese bestond uit de verwachting dat delinquente adolescenten hoger scoorden op de externaliserende schaal van YSR dan niet-delinquente adolescenten. Deze verwachting werd ondersteund door het feit dat de YSR een meetinstrument is wat probleemgedrag onder adolescenten meet. Uit de resultaten komt naar voren dat delinquente adolescenten significant hoger scoren op de externaliserende schaal van de YSR dan niet-delinquente adolescenten. De hypothese kan dus worden aangenomen. De verklaarde variantie van het verschil is 45% (effectgrootte 1.8). De gevonden verschillen op de externaliserende schaal van de YSR worden voor 45% verklaard door het feit of de adolescent wel of niet delinquent is. De hoeveelheid verklaarde variantie bij dit resultaat is hoog te noemen. De resultaten van deze onderzoeksvraag bevestigen tevens de splitsing delinquent/niet-delinquent die in dit onderzoek wordt gebruikt als variabele.

De tweede hypothese bestond uit de verwachting dat delinquente adolescenten minder vaak gebruik maken van een actieve copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten. Deze verwachting werd door verschillende bronnen ondersteund. Zo hebben Hampel en Petermann (2006) in hun studie een verband gevonden tussen coping en gedragsproblemen. Een actieve copingsstrategie, volgens hen emotie- en probleemgericht, correleert negatief met emotionele problemen en gedragsproblemen. In dit onderzoek is geen significant verschil gevonden bij het gebruik van een actieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten. De hypothese moet dus worden verworpen. Een mogelijke verklaring voor het feit dat er geen significant verband gevonden is, ligt in het feit dat de copingvragenlijst een self-report vragenlijst is. Iedere respondent kan de stellingen op een andere manier interpreteren. Een andere mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de delinquente adolescenten die hebben meegedaan aan dit onderzoek al therapieën volgden in een (poli)kliniek. Mogelijk leerden deze delinquente adolescenten in de therapie een actieve copingsstrategie te gebruiken.

De derde hypothese bestond uit de verwachting dat delinquente adolescenten vaker gebruik maken van een passieve copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten. Ook deze verwachting werd door verschillende bronnen ondersteund. In het onderzoek van Ruchkin, Eisemann en Hagglof (1999) werd onder andere de copingsstrategie van delinquente adolescenten vergeleken met de copingsstrategie van niet-delinquente adolescenten. De resultaten van dit onderzoek toonden aan dat delinquente adolescenten meer gebruik maken van passieve (vermijdende) copingsstrategieën dan niet-delinquente adolescenten. Dit onderzoek laat zien dat delinquente adolescenten significant meer gebruik maken van een passieve copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten. De hypothese kan dus worden

aangenomen. De verklaarde variantie van het verschil is 42% (effectgrootte 1.7). De gevonden verschillen bij het gebruik van een passieve copingsstrategie worden voor 42% verklaard door het feit of de adolescent wèl of niet delinquent is. De hoeveelheid verklaarde variantie bij dit resultaat is hoog te noemen.

De vierde hypothese bestond uit de verwachting dat delinquente adolescenten minder ver moreel ontwikkeld zijn dan niet-delinquente adolescenten. De literatuur ondersteunt deze verwachting. Zo komt uit onderzoek naar voren dat adolescenten die delinquent gedrag vertonen een significant lager niveau van morele ontwikkeling hebben dan niet-delinquente adolescenten (Stams, Brugman, Dekovic, Rosmalen, Laan & Gibbs, 2006). Ook wordt delinquent gedrag vaak gekoppeld met een lager niveau van morele ontwikkeling (Rest, 1994). De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat delinquente adolescenten minder ver moreel ontwikkeld zijn dan niet-delinquente adolescenten. De hypothese kan dus worden aangenomen. De verklaarde variantie van het verschil is 11% (effectgrootte 0.7). De gevonden verschillen in de mate van morele ontwikkeling zijn voor 11% toe te schrijven aan het feit of de adolescente wèl of niet delinquent is. De verklaarde variantie van dit resultaat is gemiddeld te noemen. De rest van de variantie is toe te schrijven aan externe variabelen die niet zijn meegenomen in dit onderzoek. En die dus nog van grote invloed kunnen zijn op het verschil in morele ontwikkeling tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten.

De vijfde hypothese bestond uit de verwachting dat er samenhang bestond tussen het gebruik van een passieve copingsstrategie en een actieve copingsstrategie en de mate van morele ontwikkeling. De verwachting is dat het gebruik van een passieve copingsstrategie negatief correleert met de mate van morele ontwikkeling (Recklitis & Noam, 1999). Wel kan men verwachten naar aanleiding van bovenstaande bevindingen, delinquente adolescenten zijn minder ver moreel ontwikkeld en gebruiken vaker een passieve copingsstrategie dan niet-delinquente adolescenten, dat dit negatieve verband bestaat. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat er een significante negatieve correlatie is tussen morele ontwikkeling en passieve copingsstrategie. Hoe verder men moreel ontwikkeld is, des te minder men gebruik maakt van een passieve copingsstrategie, of andersom. De verklaarde variantie van het verband is 25%. Dit betekent dat 25% van de variantie in het gebruik van een passieve copingsstrategie kan worden verklaard door de mate van morele ontwikkeling. Er is geen significante correlatie gevonden tussen het gebruik van een actieve copingsstrategie en morele ontwikkeling. Een mogelijke verklaring voor het feit dat er geen significante correlatie gevonden is, is net als al eerder benoemd, de copingvragenlijst als self-report vragenlijst en het eventuele therapie-effect van de delinquente adolescenten. Binnen het gehele onderzoek zijn er geen significante correlaties en verschillen aangetoond, hoewel deze wel werden verwacht, wanneer men met de variabele 'actieve coping' werkte.

Bij dit onderzoek zijn ook een aantal verbeterpunten te noemen. Allereerst kan men zich afvragen of de vragenlijsten wel eerlijk zijn ingevuld. De gehele steekproef waren delinquente adolescenten die

ten tijde van de afname werden behandeld in een forensische (poli)kliniek. Zij werden daar behandeld vanuit een justitieel kader. Een mogelijkheid kan zijn dat zij zich beter hebben voor gedaan dan de werkelijkheid aangezien zij een aantal, of alle, delicten waarvoor ze zijn veroordeeld, ontkennen.

Zoals al eerder is benoemd, blijkt dat de variabele ‘actieve coping’ geen significante verschillen en correlaties met andere variabelen heeft opgeleverd. Hoewel binnen de literatuur bekend is dat de betrouwbaarheid en de validiteit van de UCL, redelijk tot goed zijn, en de UCL dus op een valide manier het begrip ‘actieve coping’ meet, blijft het een niet verwacht resultaat.

Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het meten van ‘actieve coping’ bij delinquente adolescenten wordt beïnvloed door de therapieën die deze adolescenten ondergaan. Wellicht zijn deze therapieën direct of indirect gericht op het veranderen van copingsstrategie. De delinquente adolescenten hebben geleerd wat een actieve copingsstrategie is, herkennen deze actieve copingsstrategie ook, maar gebruiken ook nog vaak een passieve copingsstrategie. Dit zou kunnen verklaren waarom er geen verschil is gevonden in het gebruik van een actieve copingsstrategie tussen delinquente adolescenten en niet-delinquente adolescenten. Een ander kritiekpunt is het gebruik van het begrip ‘coping’. In dit onderzoek is men ervan uit gegaan dat coping kan worden gezien als een stabiel persoonlijkheidskenmerk, over tijd en situatie heen. De adolescenten hebben of een passieve of een actieve copingsstrategie. Maar misschien is coping helemaal niet zo stabiel als men denkt (Cross, et al. (1991). Tevens wordt er in dit onderzoek uit gegaan van een twee factoren model wat betreft coping; passieve coping en actieve coping. Misschien geeft een model met meerdere factoren een veel duidelijker beeld van het construct ‘coping’ (Recklitis & Noam, 1999).

Ten slotte is de steekproef samenstelling van dit onderzoek een zwak punt. Een nadeel wat betreft de samenstelling van de steekproef is dat de gehele groep van delinquente adolescenten al in therapie zijn op het moment van afname. Dit zou kunnen betekenen dat deze groep al positieve therapie-effecten heeft bereikt op bijvoorbeeld het toepassen van een actieve copingsstrategie, en het herkennen en/of toepassen van ‘moreel verantwoorde’ oplossingen voor problemen.

Vervolgonderzoek op het gebied van copingsstrategie, morele ontwikkeling en delinquentie kan betekenisvolle resultaten opleveren voor de kinder- en jeugdpsychologie. Vervolgonderzoek zou kunnen ingaan op verschillende soorten van delinquent gedrag en meer te differentiëren tussen verschillende soorten delicten (diefstal, geweld, verkeersdelicten, seksuele delicten). Het is interessant om te onderzoeken welke typen delicten samenhangen met actieve en passieve copingsstrategieën, en welke type delicten samenhangen met een lager niveau van morele ontwikkeling. Vervolgonderzoek naar adolescenten die veroordeeld zijn voor een delict, maar nog niet in behandeling zijn, zou de resultaten kunnen zuiveren van mogelijke therapie-effecten. Ook causaal onderzoek tussen morele ontwikkeling en copingsstrategie zou interessante resultaten kunnen opleveren voor de toekomst. Is de mate van morele ontwikkeling verantwoordelijk voor het ontstaan van een bepaalde copingsstrategie,

of andersom? Dit is met name interessant om te onderzoeken aangezien onderzoek heeft aangetoond dat interventies en preventies gericht op het veranderen van een copingstrategie effectief kunnen zijn bij delinquentie (Hasking, 2006). Als men van te voren weet dat een laag niveau van morele ontwikkeling kan leiden tot het gebruik van een passieve copingstrategie en dat interventies gericht op het veranderen van copingstrategie, effectief zijn. Op deze manier kan men al op een vroeg moment beginnen met specifieke preventies en interventies op het gebied van copingstrategie.

Literatuurlijst

- Achenbach, T. (2001). *Youth Self Report*. Vermont: ASEBA.
- American Psychiatric Association, (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition*. Washington DC, American Psychiatric Association
- Berk, L. (2003). *Child development*. Pearson educations.
- Brugman, D., Basinger, K., & Gibbs, J., C. (2007) *Measuring adolescents' moral judgement: An evaluation of the Sociomoral Reflection Measure – Short Form Objective*. Paper presented at the Symposium: Cross-cultural research on moral reasoning. San Diego,
- Carr, A. (2006). *The handbook of child and adolescent clinical psychology*. New York; Routledge Taylor and Francis Group.
- Clarke, A. T. (2006). Coping with interpersonal stress and psychological health among children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(1), 11 – 24.
- Cross, T. L., Coleman, L. J., & Terhaar-Yonkers, M. (1991). The social cognition of gifted adolescents in schools: Managing the stigma of giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*, 15(1), 44-55.
- Farrington, D., P. & Loeber, R. (2005). Epidemiology of juvenile violence. *Juvenile Violence* , 9, 733-748
- Fields, S., & Prinz, R. J. (1997). Coping and adjustment during childhood and adolescence. *Clinical Psychology Review*, 17(8), 937 – 976.
- Gibbs, J.C., Stams, G.J., Brugman, D., Deković, M., Rosmalen, L. & Laan, P. (2006). The Moral Judgment of Juvenile Delinquents: A Meta-Analysis. *Journal of abnormal child psychology*, 34(5), 692-708
- Gregg, V., Gibbs, J. C., & Basinger, K. S. (1994). Patterns of developmental delay in moral judgment by male and female delinquents. *Merill-Palmer Quarterly*, 40, 538–553.
- Hampel, P. & Petermann, F. (2006). Perceived stress, coping, and adjustment in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 38(4), 409 – 415
- Hasking, P.A.(2006). Reinforcement sensitivity, coping, disordered eating and drinking behaviour in adolescents. *Personality and individual differences*, 40(4), 677-688
- Kohlberg, L. (1984). *Moral stages and moralization: the cognitive-developmental approach*. In T. Lickona, *moral development and behaviour: theory, research and social issues*. New York, Holt
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer
- Moffit, T., E., Caspi, A., Belsky, J., & Silva, P., A. (1992). Childhood experience and onset of menarche: A test of a sociobiological model. *Child development*, 63, 47-58.
- Patterson, G., R., Forgatch, M., S., Yoerger, K., L., & Stoolmiller, M. (1998). Variables that

- Initiate and maintain an early-onset trajectory for juvenile offending. *Development and psychopathology*, 10, 531-547.
- Raaijmakers, Q., Engels, R., C., & Hoof, A. (2005) Delinquency and moral reasoning in adolescence and young adulthood. *International journal of behavioural development*. 29(3), 247-258.
- Recklitis, C. J. & Noam, G. G. (1999). Clinical and developmental perspectives on adolescent coping. *Child Psychiatry and Human Development*, 30(2), 87 – 101.
- Rest, J. (1994). *Background: Theory and research*. In J. Rest & D. Narvaez, Moral development in the professions: Psychology and applied ethics. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ruchkin, V. V., Eisemann, M., & Hägglöf, B. (1999). Coping styles in delinquent adolescents and controls: The role of personality and parental rearing. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(6), 705 – 717.
- Sampson, R., J. & Laub, J.,H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Schreurs, P. J. G., Van de Willige, G., Tellegen, B. & Brosschot, J. F. (1988). *Utrechtse Coping Lijst: Omgaan met problemen*. Lisse: Swets Test Services.
- Tavecchio, L. W. C., Stams, G. J. J. M., Brugman, D., & Thomeer-Bouwens, M. A. E. (1999). Moral judgement and delinquency in homeless youth. *Journal of Moral Education*, 28(1), 6 – 79.
- Van der Laan, A. M., Groen, P. P. J., & Bogaerts, S. (2005). *Feiten die tellen: Een overzicht van geregistreerde feiten met een strafdreiging van acht jaar of meer gepleegd door 12- tot en met 17-jarigen in de periode 1998-2003*. Den Haag: WODC
- Wenar, C. & Kerig, P. (2005). *Developmental psychopathology: from infancy through adolescence*. New York; McGraw-Hill.

Bijlage 1:Syntax

COMPUTE ACT = UCL0011 + UCL0013 + UCL0018 + UCL0021 + UCL0022 + UCL0032 .
EXECUTE .

COMPUTE VER = UCL0008 + UCL0009 + UCL0015 + UCL0019 + UCL0026 + UCL0040 +
UCL0044 + UCL0045 .
EXECUTE .

COMPUTE EXP = UCL0004 + UCL0007 + UCL0027 .
EXECUTE .

COMPUTE SOC = UCL0010 + UCL0029 + UCL0038 + UCL0039 + UCL0042 + UCL0043 .
EXECUTE .

COMPUTE GER = UCL0001 + UCL0012 + UCL0036 + UCL0037 + UCL0047 .
EXECUTE .

COMPUTE PAL = UCL0002 + UCL0006 + UCL0014 + UCL0016 + UCL0017 + UCL0025 +
UCL0034 + UCL0035 .
EXECUTE .

COMPUTE PAS = UCL0003 + UCL0005 + UCL0024 + UCL0030 + UCL0031 + UCL0033 +
UCL0046 .
EXECUTE .

COMPUTE RULEBRAKING = YSR0002 + YSR0026 + YSR0028 + YSR0039 + YSR0043 +
YSR0063 + YSR0067 + YSR0072 + YSR0081 + YSR0082 + YSR0090 + YSR0096 +
YSR0099 + YSR0101 + YSR0105 .
EXECUTE .

COMPUTE AGGRESSIVE = YSR0003 + YSR0016 + YSR0019 + YSR0020 + YSR0021 +
YSR0022 + YSR0023 + YSR0037 + YSR0057 + YSR0068 + YSR0086 + YSR0087 +
YSR0089 + YSR0094 + YSR0097 + YSR0104 .
EXECUTE .

COMPUTE EXTERNALISEREND = RULEBRAKING + AGGRESSIVE .
EXECUTE .

COMPUTE Actiefcoping = (ACT + SOC + GER) / 3 .
EXECUTE .

COMPUTE Passiefcoping = (PAL + VER + PAS + EXP) / 4 .
EXECUTE .

T-TEST

GROUPS = delinquent(0 1)
/MISSING = ANALYSIS
/VARIABLES = EXTERNALISEREND
/CRITERIA = CI(.95) .

T-TEST

GROUPS = delinquentie(0 1)
/MISSING = ANALYSIS
/VARIABLES = copingactief
/CRITERIA = CI(.95) .

EXAMINE
VARIABLES=copingactief BY delinquentie
/PLOT NONE
/STATISTICS DESCRIPTIVES
/CINTERVAL 95
/MISSING LISTWISE
/NOTOTAL.

GRAPH
/ERRORBAR(CI 95)=copingactief BY delinquentie .

T-TEST
GROUPS = delinquentie(0 1)
/MISSING = ANALYSIS
/VARIABLES = copingpassief
/CRITERIA = CI(.95) .

EXAMINE
VARIABLES=copingpassief BY delinquentie
/PLOT NONE
/STATISTICS DESCRIPTIVES
/CINTERVAL 95
/MISSING LISTWISE
/NOTOTAL.

GRAPH
/ERRORBAR(CI 95)=copingpassief BY delinquentie .

T-TEST
GROUPS = Delinq(0 1)
/MISSING = ANALYSIS
/VARIABLES = srmogem
/CRITERIA = CI(.95) .

EXAMINE
VARIABLES=srmogem BY Delinq
/PLOT NONE
/STATISTICS DESCRIPTIVES
/CINTERVAL 95
/MISSING LISTWISE
/NOTOTAL.

GRAPH
/ERRORBAR(CI 95)=moreleontwikkeling BY Delinq .

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=srmogem Passiefcoping  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE .
```

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=srmogem Actiefcoping  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE .
```

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=srmogem Actiefcoping Passiefcoping  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/STATISTICS DESCRIPTIVES  
/MISSING=PAIRWISE
```

Bijlage 2: Vragenlijsten